

ANKARA İLİNDE ÇOCUK SUÇLULUĞUNA YÖNELTEN SEBEPLERİN CHAID ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE REASONS LEADING TO JUVENILE DELINQUENCY WITH THE CHAID ANALYSIS

Ayşe EDİZ¹

Hasan TÜRE²

Öz

Çocukların yaşadıkları ülkenin kaderini değiştirebilecekleri bilinen bir gerçektir. Bu nedenle çocuk suçluluğunun yarattığı olumsuz sonuçların en aza indirilmesi toplumların gelecekleri açısından büyük öneme sahiptir. Ancak bu konuya salthukusal açıdan bakmak yetersiz kalmakta, çocuğu suça yönelten tüm psikolojik ve sosyolojik etmenlerin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışmada, Ankara ilinde suça karışmış ve suçlu olduğu kesinleşmiş erkek çocukları suça yönelten etmenler Chaid analizi ile araştırılmıştır. Çözümlemeye çocukların suça karışmasını en iyi açıklayan değişkenin eğitim durumu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar ikinci önemli etmen olarak çocuğun sosyal çevresini göstermektedir. Çocuklar buldukları sosyal çevrenin olumsuz etkisi ile bağımlılık yapan madde kullanımına başlayabilmektedir. Diğer önemli etmen ise çocuğun ailesinin ekonomik durumudur. Ekonomik anlamda yetersiz koşullarda yetişen çocuk daha fazla suça yönelmektedir.

Anahtar Kelimeler: çocuk suçluluğu, CHAID Analizi

Abstract

It is well known that children can change the destiny of the country. Therefore, to minimize negative consequences caused by the juvenile delinquency has great importance for the future. But it is insufficient to consider only legal aspects for this reason it is necessary to investigate all the psychological and sociological factors that lead to juvenile delinquency. In this study, factors that led the boys to be convicted in delinquency and to get involved in delinquency were investigated by CHAID analysis in the province of Ankara. The results of the analysis suggest that the variable that best describes the delinquency of children was found out to be the level of education. The results indicate the child's social environment as the second most important factor. The use of addictive substances can start with the negative impact of the social environment in which the child lives. Another important factor is the economic situation of the child's family. Children who grew up economically poor conditions tend towards more delinquency.

Key Words: juvenile delinquency, CHAID Analysis

¹Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü, Ekonometri Bölümü, ayseediz@gmail.com

²Arş.Gör.Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü, hasanture@gmail.com

1. GİRİŞ

Toplumların temelini ve geleceğini çocuklar oluşturmaktadır. Aynı zamanda iyi yetişmiş çocukların yaşadıkları ülkenin kaderini değiştirebilecekleri de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle çocuklara yapılan her türlü yatırımın toplumun ilerideki ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını derinden etkileyecek ve geleceğini garanti altına alacaktır (Gökpınar, 2007: 207). Çocuk kavramının toplum varlığı üzerindeki bu rolü çocukların korunması kavramını doğurmuş ve 19. yüzyılda bu görevinde devlet tarafından yapılması gerektiği görüşü kabul görmüştür (Postman, 1995: 129-141). Ülkemizde ise “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, Avrupa Sözleşmesi ve Koruma Mekanizması uyarınca 2001 yılında TBMM tarafından bir iç hukuk kuralına dönüştürülmüştür (Alpsoy, 2005).

Toplum adına çocuğa verilen bu önem çocukluk dönemini de önemli kılmaktadır. Çocukluğun doğumla başladığı tartışmasız bir gerçek olmasına karşın ne zaman sonlandığı konusunda ortak bir görüş bulunmamaktadır. Bununla birlikte birleşmiş milletler çocuk hakları sözleşmesinde çocukluk dönemi 0-18 yaş arası olarak tanımlanmaktadır (UN, 2010).

Tarihsel akış içerisinde her toplum varlığını korumak ve devam ettirebilmek adına kendine ve kendini oluşturan bireylere karşı tehdit oluşturacak tüm eylemleri durdurma ve cezalandırma yoluna gitmiştir. Tehdit olarak tanımlanan tüm bu eylemler suç kavramı altında incelenmektedir. Suç kavramı toplu yaşamın bir sonucudur ve genel olarak toplumu bir arada tutan kurallara aykırı davranış olarak tanımlanabilmektedir. Bununla birlikte bu kavramın hukuki, sosyolojik, psikolojik ve dini yönleri de bulunmaktadır. Hangi yönüyle ele alınırsa alınsın suçu yasa koyucuların belirlediği topluma ve toplumu oluşturan bireylere zarar veren tehlikeli bir fiil olarak tanımlamak mümkündür. Bu fiilleri işleyenler ise “suçlu” olarak adlandırılmaktadır.

Tüm hukuk sistemleri suçluyu yetişkin ve suçlu çocuk olmak üzere tanımlamakta ve her ikisine de ayrı cezai yaptırımlar uygulamaktadır. Suçlu çocuk kavramı suç sayılan bir fiilin faili olan kişinin belli bir yaşın altında olduğunu ifade etmektedir. Bu yaşın alt sınırı toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte üst sınır birçok toplumda 18 yaş olarak tanımlanmıştır.

Bir çocuğun suça karışmasının salt hukuksal açıdan değerlendirilmesi oldukça yanıltıcıdır. Çocuk suçluluğunun daha sağlıklı algılanabilmesi ve çözüm üretilebilmesi için olayın hukuksal boyutu yanında sosyolojik ve psikolojik boyutları ile de ele alınması ve incelenmesi gerekmektedir. Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi üzerinde etkili tüm bu etmenlerin her yönüyle ele alınıp incelenmesi çocuğun suça yönelmesinin önlenmesinde önem kazanmaktadır.

Bu amaçla çocuğu suça yönelten sebeplerin araştırılmasına ilişkin birçok çalışmayapılmıştır. Örneğin Gökpınar (2007) çocuk suçluluğu kavramı, suç türleri, suçluluğun nedenleri detaylı olarak incelemiştir. Sevüktekin ve diğerleri (2007) çalışmasında ise suçluların özelliklerinin belirlenmesinde karar ağacı tekniğinden faydalanılmıştır. Bireylerin ağır suç işlemede en fazla etkiye sahip değişkenler; olay saati, doğum yeri, meslek, sabıka durumu ve yaş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cassidy (2011) çalışmasında aile geçmişi, çevre ve psikolojik sıkıntıların çocuk suçluluğu ile ilişkileri incelenmiş, suçluluk tahmininde en başarılı değişken aile ilişkileri değişkeni olarak bulunmuştur. Ayrıca bu değişkenin de psikolojik sıkıntı değişkeni ile yüksek derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Wu (1996), Cherlin (1992) ve Bumpass ve Lu (2000) çalışmalarında iyi bir aile ortamında yetişmeyen ve ebeveynleri ayrı olan çocukların potansiyel olarak suça daha kolaylıkla karışabilecekleri ileri sürülmektedir. Bu sonuçlardan farklı olarak, Mack, Leiber, Featherstone ve Monserud (2007) çalışmalarında ise aile türünün çocuk suçluluğu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Fitzgerald (2003) çalışmasında, cinsiyetin çocuk suçluluğu

üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ve erkeklerin kızlardan daha çok suça karıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Graham ve West (2001), White ve diğerleri (1999), Richardson ve Budd (2003) çalışmalarında alkol kullanımını ile suç arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Sayısal analiz kullanılarak politika üretmeye çalışılan bu çalışmalarda kullanılan yöntemlerden bir tanesi de karar ağaçlarıdır. Bu yöntemde bir problemin mantıksal yapısı bir ağaç şeklinde tasarlanmaktadır. Bir karar ağacı yöntemi olan Chaid analizinde sınıflayıcı ölçme düzeyinde ölçülmüş bağımlı değişkeni en iyi açıklayan çok sayıdaki açıklayıcı değişkenler arasındaki ilişki ki-kare istatistiğinden yararlanılarak detaylı olarak alt gruplara bölünerek incelenmektedir.

Bu çalışmada Ankara ve civarında yaşayan çocukları suça yönelten sebepler Chaid analizi kullanılarak araştırılmıştır. Bu amaçla 2009-2011 yılları arasında suça karışmış ve suçu kesinleşmiş 900 erkek çocukla yüz yüze anket yapılarak veri derlenmiştir. Çözüm için IBM SPSS21 paket programı kullanılmıştır.

Çocuk Suçluluğu

Suç öğrenilen bir davranıştır. Bir çocuğun suçu öğrenmesi ve suçla tanışmasında etkili olabilecek unsurlar bu alanda yapılan çalışmalarda farklı şekillerde gruplanabilmektedir. Birleşmiş Milletlerin 2003 yılında bu konuda hazırlanmış olduğu raporda, çocuk suçluluğunun oluşmasında ve artmasında etkin olan sebepler; ekonomik ve sosyal faktörler, kültürel faktörler, kentleşme, aile, göç, medya, dışlanma, akran etkisi ve suç kimliği gibi ana başlıklar altında toplanmıştır. Bu maddelere ilişkin açıklamalar, World Youth Report (2003)'de detaylı olarak verilmektedir.

Hangi sebeple olursa olsun bir çocuğun suça yönelmesi sadece o çocuğu ve ailesini ilgilendiren bir sorun değil tüm toplumu ilgilendiren bir sorundur. Bu nedenle bu sorunun önüne geçilmesinde; (1) daha suç işlenmeden suçun önlenmesi, (2) suça karışmış çocukların yeniden topluma geri kazandırılması şeklinde iki türlü önlem alınabilir. Çocuk suç ile tanışmadan onu suça yöneltecek etmenlerin ortadan kaldırılmasında en önemli unsur erken tanıdır (Yavuzer, 1987). Bunun için çocuğun yaşadığı aileye ve okul yönetimine önemli sorumluluklar düşmektedir. Suça karışmış çocuğun yeniden topluma kazandırılması daha zor ve maliyetli bir süreci gerektirmektedir. Bu aşamada çocuk ilk önce bir suçlu olarak değil bir çocuk olarak değerlendirilmelidir ve çözümde ona göre aranmalıdır (Sevük, 1998:102)

Türkiye’de Çocuk Suçluluğu

Türk ceza kanuna göre 0-18 yaş arasındaki bireyler çocuk olarak tanımlanmaktadır. 12-18 yaş arasındaki çocukların işlediği suçlarla ilgili olarak çocuk suçluluğu kavramı kullanılmaktadır (Gökpinar, 2007:208). Bu yaş aralığındaki çocuklar suç işleseler de bu çocuklara ancak onlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır.

12-15 yaş aralığında olan çocuklar ise kısmi ceza ehliyetine sahip olanlardır. Bu çocuklar işledikleri suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme olgunluğuna sahip olmadıkları için belirli oranlarda yaptırımlar söz konusudur. 15-18 yaş aralığı ise cezai ehliyeti olan çocuklardır. Bu çocukların işledikleri suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek olgunlukta oldukları kabul edilir.

TÜİK’in yayınladığı çocuk suçluluğu istatistiklerine bakıldığında Türkiye genelinde güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısının sürekli artış gösterdiği görülmektedir. 2013 yılı bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında yaklaşık %12.1’lik bir artış görülmektedir. Bu çocukların karıştıkları suç türleri ve her bir suç türüne göre katılım değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen Veya Getirilen Çocuklar

Geliş nedeni	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam	109 591	132 195	141 615	167 426	187 696
Suçta sürüklenme	61 151	74 251	76 405	89 667	102 350
Kabahat işleme	275	517	1 171	688	488
Terk	23	48	15	17	15
Evden kaçma	1 381	1 414	1 514	928	1 209
Buluntu	1 162	1 078	773	973	936
Kayıp (Bulunan)	2 018	3 189	4 254	4 885	6 421
Mağdur	34 776	41 173	47 532	59 880	66 353
Madde kullanımı	351	936	366	225	201
Sokakta çalışma	3 078	2 352	1 426	1 950	1 327
Sokakta yaşama	16	33	15	10	12
Kanunsuz çalışma	8	10	11	8	12
Bilgisine başvurma	1 679	2 657	3 475	4 601	5 486
Okula gönderilmeme	423	385	476	218	51
Kurumdan kaçma	462	420	548	632	556
Diğer	2 788	3 732	3 634	2 744	2 279

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (e.t. 05.01.2014)

Tablo 1 incelendiğinde; 2013 yılında güvenlik birimlerindeki çocukların 102350 kişisi (%54,52) suçta sürüklenme dolayısıyla, 66353 (%35,35) kişinin ise mağdur olarak getirildikleri görülmektedir. Bu iki istatistik bile çocuk suçluluğunun dış kaynaklı olduğunun bir göstergesi olarak dikkate alınabilir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma Ankara ili genelinde suçta karışmış ve suçlu olduğu kesinleşmiş çocukları kapsamaktadır. Bu amaçla Ankara Sincan çocuk tutuk evi, Keçiören ıslah evi ve Ankara ilindeki güvenlik birimlerinde suçta karışmış ya da suçlu olduğu kesinleşmiş 900 çocukla birebir görüşülerek bilgi toplanılmıştır. Anket sorularının hazırlanması aşamasında; Bumpass ve Lu (2000), Graham ve West (2001), Richardson ve Budd (2003), Fitzgerald (2003), Gökpınar (2007), Sevüktekin ve diğerleri (2007), Cassidy (2011) gibi çocuk suçluluğu alanında yapılan bazı çalışmalar ile birleşmiş milletlerin hazırladığı raporlar yol gösterici olmuştur. Ayrıca sosyal destek uzmanları, sosyologların ve psikologların görüş ve bilgilerine başvurulmuştur.

Tüm bu bilgiler ışığında:

1. Çocuğun ve ailesinin yaşadığı yer
2. Çocuğun ve ailesinin eğitim durumu
3. Ailenin ekonomik durumu

4. Çocuğun ve aile bireylerinin herhangi bir şiddete maruz kalıp kalmadığı
5. Çocuğun ve ailenin sosyal yaşamı
6. Çocuğun herhangi bağımlık yapan madde kullanıp kullanmaması

bilgilerini içeren 30 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Tüm bu sorular ve bu sorulara verilen cevaplar çözümlemenin bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır. Çözümlemenin bağımlı değişkeni ise çocuğun karıştığı suç türüdür. Suç türü, hukuk sisteminde tanımlanmış olan; *hürriyete, şerefe, özel hayata, mala, topluma, adliyeye ve devlet egemenliğine* karşı işlenen suçlar olarak ele alınmıştır.

Anket formu doldurulurken hem bağımlı hem de bağımsız değişkenlere ait bilgiler çok detaylı alt kategorilerde toplanılmış fakat veri sayısının yeterince fazla olmamasından dolayı bu alt kategorilerde toplulaştırma işlemine gidilmiştir. Toplulaştırma işlemi sonucunda bağımlı değişkenin alt kategorileri *insanlığa, mal varlığına ve topluma karşı* işlenen her türlü suç olmak üzere 3 ana başlık altında toplanmıştır.

Çözümlemeye dahil edilen önemli bağımsız değişkenler ve alt kategorileri Tablo 2 ve Tablo 3'de verilmiştir. Tablo 2'de ekonomik, toplumsal ve kültürel çevre kavramlarının değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuş soru grupları yer almaktadır. Çocukların ekonomik ve toplumsal durumlarının genel profili; yaşadıkları yer, ailelerinin iş imkanları, evlerinin türü gibi göstergeler yardımıyla ölçülmeye çalışılırken kültürel yapıları hoşlandıkları film ve kitap türleri ve kötü alışkanlıkları ile ölçülmeye çalışılmıştır.

Tablo 3'de ise eğitim ve aile kavramlarıyla ilişkili soru grupları verilmektedir. Çocukların eğitim durumları incelenirken bunun yanında çocuğu yetiştiren kişilerin yani ebeveynlerinin de eğitim durumları araştırılmıştır. Ayrıca aile içi şiddet olup olmadığının da ortaya konması adına çocuklara bu konu ile ilgili sorular da yöneltilmiştir. Ayrıca çocukların emniyet birimlerine getirilmelerinin kendi bakış açılarına göre sebebinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Tablo 2. Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Çevre

Bağımsız Değişken	Bağımsız Değişkenin Alt Kategorileri	Bağımsız Değişken	Bağımsız Değişkenin Alt Kategorileri
Ailenin ve Çocuğun En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri	Büyük şehir	Evdeki iletişim araçları	Sabit telefon
	İkinci dereceden büyük şehir		Bilgisayar, internet, cep telefonu
	Üçüncü dereceden büyük şehir	Ulaşım	Kendi özel arabamız var
	Dördüncü dereceden büyük şehir		Toplu taşıma
	Beşinci dereceden büyük şehir		Yürüme
Ailenin ve Çocuğun En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimi	İl Merkezi	Ailenin aylık geliri	500 ve altı
	İl Gecekondu		500 - 1500
	İlçe		1500-2500
	Köy		2500 ve yukarısı
	Kasaba	Kullanmıyorum	
Ailede çalışan sayısı	Hem anne hem de baba çalışıyor	Bağımlılık Yapan Madde Kullanımı	Eroin, esrar, kokain, hap vb. kullanıyorum
	Tüm aile bireyleri çalışıyor		Sigara ve alkol
	Sadece bir kişi çalışıyor		Tiner, bali, uhu vb.
	Sosyal yardım alınıyor		Ne bulursam onu kullanıyorum
Oturulan ev	Gecekondu - Baraka	Hoşlanılan kitap ve film türü	Polisiye, cinayet, korku
	Müstakil ev - Apartman dairesi		Macera, komedi, romantik
	Evsiz		Tarihsel kahramanlık ve dinsel öğeler içeren
Evdeki oda sayısı	Herkes aynı odada yatar	Yakın hissedilen kişi	Anne
	Anne baba ayrı, kardeşler aynı odada yatar		Baba
	Erkek ve kızların odaları ayrıdır		Kardeş
	Kendime ait odam var		Öğretmen

Tablo 3. Eğitim, Aile ve Bulunma Sebebi

	Bağımsız Değişken	Bağımsız Değişkenin Alt Kategorileri		Bağımsız Değişken	Bağımsız Değişkenin Alt Kategorileri
Eğitim	Çocuğun Eğitim Durumu	Hiç okula gitmemiş	Aile	Kardeş Sayısı	Tek çocuk
		İlköğretim, Lise			İki çocuk
		Okul Terk			İkiden fazla çocuk
	Ailenin Eğitim Durumu	Hiç okula gitmemiş		Evde yaşayan kişi sayısı	3 ve daha az
		Eğitilmiş			4 - 6 arası
		Yüksek Eğitilmiş			6 ve üzeri
	Eğitime Ailenin Bakışı	Hem anne hem de baba eğitime önem verir		Ebeveynlerin yaşam durumu	Anne baba hayatta
		Sadece biri önem verir			Anne hayatta
		Önemsemezler			Baba hayatta
		Her ikisi de hayatta değil			
	Eğitime Çocuğun Bakışı	Eğitimin önemli olduğunu		Aile içi şiddet	Baba şiddeti
		Eğitimle bir yere gelinemeyeceğini			Anne şiddeti
Eğitim Disiplini	Okula devam ediyorum	Kardeş ve akraba şiddeti			
	Ekonomik ve diğer nedenlerden dolayı	Ailede şiddet yok			
	Okulu sevmediğim için bıraktım				
Okula Devamsızlık	Düzenli olarak her zaman okula gittim	Şiddete en çok maruz kalan	Anne		
	Haftada birden fazla okuldan kaçtım		Baba		
	Okuldan hep kaçtım		Kardeşler ve kendisi		
Getirilme Sebebi	Çevresel	Arkadaş çevresinden dolayı	Getirilme Sebebi	Yetersizlik_ler	Eğitim yetersizliğinden dolayı
		Ailesel nedenlerden			Ekonomik nedenlerden dolayı

CHAID Analizi

Karar çözümlenmesi alternatifler arasından en iyiyi seçmek için akılcı bir sürecin kullanılması ile ilgilenir (Taha, 2000). Bu sürecin sayısal olarak ele alınmasında kullanılan birçok yöntem bulunmaktadır. Seçenek sayısının fazla olduğu durumlarda başvurulan yöntemlerden bir tanesi de karar ağaçlarıdır.

Karar ağaçlarında bir problemdeki tüm eylemlerin yönü, eylemlerin yönüne etkisi olabilecek tüm faktörler ve bu faktörlere dayanan olası sonuçlar bir ağaç şeklinde dizayn edilmektedir. Karar ağaçlarında karar seçimleri ile ilgili tüm seçeneklerin farklılıklarının önem sırasına göre görselleştirilmesi ve istatistiki varsayımların olmaması ve kullanımının kolaylığı bu yöntemi diğerlerine göre avantajlı kılmaktadır (Saraçlı ve diğ, 2006).

Karar ağaçları farklı çözüm teknikleri kullanılarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu çözüm tekniklerinden bir olan CHAID tekniği (CHI-squared Automatic Interaction Detection) Kass tarafından geliştirilmiştir. Kass yapmış olduğu çalışmada, bağımlı değişken olarak sadece sınıflama düzeyinde ölçülmüş verilerin kullanıldığı durumu incelemiştir (Kass, 1980). Buna karşın, teknik bağımlı değişkenin; nominal, ordinal kategorik, veya sürekli; bağımsız değişkenin sürekli, kategorik veya nominal kategorik olduğu durumlarda da uygulanabilmektedir.

CHAID çözümlenmesinde bağımsız değişkenlere ait veri kümeleri bağımlı değişkeni en iyi açıklayacak şekilde alt gruplara bölünür. Böylece hedef değişkene göre istatistiksel olarak homojen olan tüm değerler birleştirilmiş olur (Sevüktekin ve diğ, 2007: 292). Bunun için ise hem bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki hem de bağımsız değişkenlerin kendi aralarındaki etkileşimi dikkate alınır (Kayri ve Boysan, 2007). Elde edilen sonuçlara göre ise birbiri ile benzer yapı sergileyen alt sınıflar birleştirilerek önemli olan bağımsız değişkenlere göre yapı kurgulanır. Tüm bu işlemler yapılırken değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturularak Bonferroni P değeri ve Ki-Kare istatistiklerinden yararlanılır.

CHAID çözümlenmesinde bağımlı değişken kategori sayısı d ($d \geq 2$) açıklayıcı değişkenlerin kategori sayısı c ($c \geq 2$) olmak üzere, amaç $c \times d$ çapraz tablosundaki kategorileri uygun birleştirmeler yoluyla en anlamlı sayıya indirgemektir. Bu indirgeme için yapılan adımlar;

1. Her bir açıklayıcı değişken için sırasıyla açıklayıcı değişkenin kategorileri ile bağımlı değişkenin kategorilerinin çapraz tablosu bulunur.
2. Açıklayıcı değişkenin kategorileri arasında yakın ilişki içerisinde olan kategoriler birleştirilir ve bu birleştirmeler ayrı bir kategori olarak ele alınır. Bu işlem açıklayıcı değişkenin kategorilerinin kendi içindeki bileşimleri anlamsız oluncaya kadar devam eder.
3. Kategoriler birleştirildikten sonra bölünme işlemi yapılır.
4. Kategorileri optimal şekilde birleştirilmiş olan her bir açıklayıcı değişken için önem derecesi hesaplanarak en büyük öneme sahip olan açıklayıcı değişken diğerlerinden ayrılır ve bu seçilen açıklayıcı değişkenin birleştirilmiş kategorilerine göre alt gruplara bölünür.
5. Diğer tüm veriler için 1. adıma dönülerek sürece devam edilir.

Değişkenlere ilişkin bölünme kriterine Bonferroni düzeltilmiş p-değeri ile değişkenler arasındaki ilişkiye ise Ki-Kare değeri ile karar verilir (Ritschard, 2010:6).

CHAID analizinin popüler olmasının arkasında bazı avantajları yatmaktadır. Bunlar;

- CHAID analizi ile elde edilen regresyon denkleminin normallik, homojenlik ve doğrusallık gibi varsayımlardan bağımsızdır.
- CHAID analizi ile sürekli ve kategorik değişkenler aynı anda modele dahil edilebilmektedir.
- CHAID analizi parametrik ve parametrik olmayan kavramları dikkate almamakta ve bunun yerine yarı-parametrik özellik taşımaktadır.

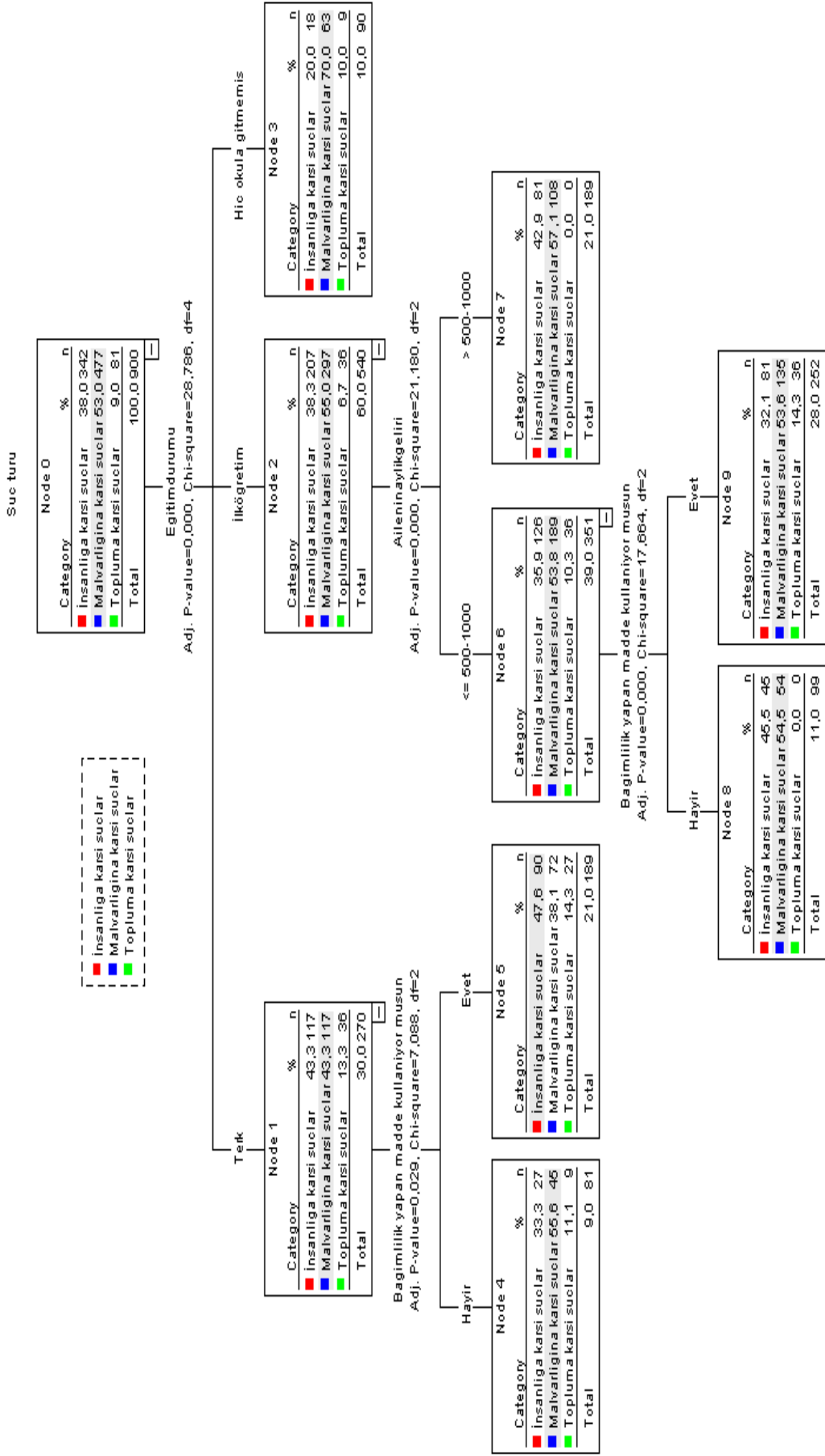
Bağımsız değişkenlerdeki, kayıp değerler sabit olmayan kategori olarak muhafaza edilebilmektedir şeklinde sıralanabilir (Doğan, 2003:394).

3. BULGULAR

Çocukları bu suçlara yönelten nedenlere ilişkin CHAID çözümlemesi sonucu oluşan ağaç diyagramı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1 incelendiğinde; araştırmaya konu olan Ankara ilinde suça karışmış çocukların %53.04 gibi büyük bir oranın “mal varlığına karşı suçlar” işlediği görülmektedir. Bu suç türünü %38.03 ile “insanlığa karşı işlenen suçlar” izlemektedir. En az karışılan suç türü ise %9 ile “topluma karşı işlenen suçlar”dır.

Şekil 1. CHAID Çözümlemesi

Çocuğun suça karışmasını en iyi açıklayan ilk değişken eğitim durumudur. Herhangi bir eğitim kurumunda halen eğitim görenlerin suça karışma oranı %60.05 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu %30.02 ile eğitimini bırakan çocuklar izlemektedir. Hiç okula gitmemiş olanların suça karışma oranı %10 ile en alt sıradadır. Halen bir eğitim kurumuna kayıtlı olan çocukların %55.02'si "mal varlığına karşı suç" işlerken bunu %38.32 ile "insanlığa karşı suçlar" izlemektedir. Bu çocukların % 6.7'si "topluma karşı suç" işlemektedirler. Eğitimini yarım bırakan çocukların ise "mal varlığına ve insanlığa karşı" işledikleri suçlar %43.31 ile aynı çıkmıştır. Bu çocukların %13 ise "topluma karşı suç" işlemişlerdir. Suça karışma oranı en az olan hiç okula gitmemiş çocuklara bakıldığında bu çocukların çok büyük bir oranda %70 "mal varlığına karşı suç" işledikleri görülmektedir. Bunu %20 ile insanlığa ve %10 ile topluma karşı işlenen suçlar izlemektedir.

Eğitimini yarıda bırakan çocukların oluşturduğu alt kümeyi en iyi açıklayan değişken "bağımlılık yapan madde" kullanımınıdır. Bu çocukların %70 bağımlılık yapan herhangi bir madde kullanıyorken %30 bu maddeleri kullanmamaktadırlar. Bağımlılık yapan madde kullanan çocuklar %47 ile en çok "insanlığa karşı suç" işlemektedirler. Bunu "mal varlığına karşı işlenen suç" %38.1 ile izlemektedir. Bu çocuklar en az "topluma karşı suç" işlemektedirler. Bağımlılık yapan madde kullanmayan çocukların ise en fazla karıştığı suç türü %55.6 ile "mal varlığına karşı işlenen suçlar" dır. Bunu %33.3 ile "insanlığa karşı işlenen suçlar" izlerken "topluma karşı işlenen suçlar" en son sıradadır.

Herhangi bir eğitim kurumunda halen kayıtlı olan çocukların oluşturduğu alt kümeyi en iyi açıklayan değişken ailenin ekonomik durumudur. Bu çocukların %65'i düşük gelir grubuna ait ailelerden gelirken, %35'i daha yüksek gelir grubuna ait ailelerden gelmektedir. Her iki grupta da "mal varlığına karşı işlenen suçlar" ilk sırada yer almaktadır. Bunu "insanlığa karşı işlenen suçlar" izlemektedir. Alt gelir grubunda yer alan çocukların % 10'u topluma karşı suç işlerken daha yüksek gelir grubunda olan çocuklarda "topluma karşı işlenen suç" oranı sıfırdır.

Alt gelir grubundan gelip suça karışmış çocukları üçüncü alt düzeyde açıklayan değişken bağımlılık yapan madde kullanımınıdır. Bu çocukların %71'i herhangi bir bağımlılık yapan madde kullanıyorken, %29'u bağımlılık yapan madde kullanmamaktadırlar. Her iki grupta da hemen hemen aynı seviyede "mal varlığına karşı yapılan suçlar" ilk sırada yer almaktadır. Bağımlılık yapan madde kullanan çocuklar %32 ile "insanlığa karşı yapılan suç"a karışmışken bunu %14 ile "topluma karşı yapılan suç" izlemektedir. Bağımlılık yapan madde kullanmayan çocuklarda ise insanlığa karşı işlenen suçlar ikinci sırada yer alırken bu çocukların topluma karşı suça karışmadıkları görülmektedir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bir çocuğun suça karışmasının bir yetişkinin suça karışmasından farklı şekilde ele alınması ve yorumlanması gerekmektedir. Çünkü her çocuk içinde bulunduğu çevresi ile etkileşim içinde gelişerek büyümekte ve bu büyüme sürecinde çocuğun hatalı davranış sergileyen bir birey olmasında en önemli etmen etkileşim içinde olduğu sosyal çevresi olmaktadır. Bir çocuğun ilk sosyal çevresi ailesiyken ikinci sosyal çevresi ise okuldur. Okulun, aile çevresine göre en önemli farkı çocuğun kurumsal olarak örgütlenmiş ilk sosyal çevresi olmasıdır. Çocuğun sınırları ve kuralları başkaları tarafından çok net olarak ortaya konulan bu sosyal çevre ile uyum içinde olması onun suç ortamından uzakta eğitilmesinde çok önemli bir etmendir. Bu bağlamda çalışma sonucunda çocukların suça karışmasını en iyi açıklayan değişkenin eğitim durumu çıkması bu görüşü desteklemektedir. Çocukların okullarında suç konusunda eğitilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gelecekte suça karışma olasılıklarını azaltacaktır. Diğer taraftan halen bir eğitim kurumuna kayıtlı çocukların suça karışmasını en iyi açıklayan değişkenin ailenin aylık geliri olduğu görülmektedir. Zaten dikkat edilirse

çocukların en yüksek oranda mal varlığına karşı suçlar işledikleri görülmektedir. Maddi yetersizlikler içerisinde yetişen çocuklar bu eksikliklerini bir şekilde mal varlığına karşı yapmış oldukları suçlar ile azaltma yolunu seçmişlerdir. Maddi durumları yetersiz çocukların burslar ile desteklenmeleri ve ebeveynlerine iş imkanlarının sağlanması çocukların suça karışma oranını düşürmesi beklenmektedir. Çocukların suça karışmasını açıklayan bir diğer önemli değişken ise bağımlılık yapan madde kullanımudur. Bu değişken hem okulu terk etmiş çocuklarda, hem de okula devam edip ailesinin gelir seviyesi düşük çocuklarda ön plana çıkmaktadır. Okulunu terk etmiş çocukların yanlış arkadaş seçimleri ve kendilerine uygun olmayan ortamlarda bulunmaları onları bağımlılık yapan madde kullanımına itmektedir. Gelir durumu düşük olan bu çocuklar bağımlılık yapan maddeye ulaşabilmek için mal varlığına karşı suçlar işlemektedir. Okulunu terk eden çocukların tekrar okullarına yönlendirilmeleri ya da kendilerine iş imkanları sunulması uygun olmayan ortamlardan uzak tutulmaları hem bu çocukların suça karışmamasını hem de bağımlılık yapan madde kullanmamasını sağlayacaktır.

Bunların yanında çocuğun fiziksel yapısı ve yeteneklerine ilişkin kapasitesi de diğer bir önemli etmendir. Bu nedenle çocuk suçluluğu salt hukuksal bir olaydan öte psikolojik ve sosyolojik bir olaydır. Çocuk suçluluğunda fiziksel yetersizlikler tek başına direkt suçu doğurmasa da olumsuz çevresel etmenlerle birleştiğinde suçun kaynağı olabilmektedir. Buna karşın olumsuz çevresel etkiler çocuk suçluluğu üzerinde çok daha fazla öneme sahiptir.

Bir çocuk henüz suç ile tanışmadan onu suça yöneltecek etmenlerin bilinmesi suçun önlenmesinde oldukça önemlidir. Bu aşamada aileye ve okul yönetimine önemli sorumluluklar düşmektedir. Suça karışmış çocuğun yeniden topluma kazandırılması daha zor ve maliyetli bir süreci gerektirmektedir.

Sonuç olarak; bu çalışma Ankara ili için çocukları suça yönelten ailevi ve sosyal çevreden kaynaklı temel nedenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla Ankara ilinde suça karışmış ya da suçlu olduğu kesinleşmiş çocuklara onları suça yöneltmede etkili olabileceği düşünülen kendileri, aileleri, okul ve sosyal çevreleri ile ekonomik durumlarına ilişkin sorulardan oluşan bir anket uygulanmış ve elde edilen verilere CHAID tekniği uygulanmıştır. Araştırma bulgularından da görüleceği üzere çocukları suça iten çevresel faktörlerin başında eğitim gelmektedir. Okulunda herhangi bir nedenle memnun yada mutlu olmayan çocuk okul dışında suça yönelmektedir. Bu çevresel faktörden sonra ikinci önemli etmen olarak çocuğun sosyal çevresi gelmekte ve çocuk bulunduğu sosyal çevre etkisi ile bağımlılık yapan madde kullanımına başlamaktadır. Diğer önemli etmen ise çocuğun ailesinin ekonomik durumudur. Ekonomik anlamda yetersiz koşullarda yetişen çocuk daha fazla suça yönelmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpsoy, N., Arif, (2005), “Uluslararası Hukuk ve Ulusal Mevzuatımız Işığında Mağdur Çocuklara Yönelik Düzenlemeler”, *TBB Dergisi*, S.58, ss. 247-263.
- Bumpass, Larry L. VeHsien-Hen Lu.,(2000), “Trends in Cohabitation and Implications for Children’s Family Contexts in the United States.” *Population Studies*,54:29–41.
- Cassidy,T., (2011),“Family Background and Environment, Psychological Distress, and Juvenile Delinquency”,*Psychology*, Vol.2, No.9, 941-947.
- Cherlin, Andrew J.,(1992),*Marriage, Divorce, Remarriage*. Cambridge, MA: Harvard UniversityPress.
- Dolu, Osman., Uludağ, Şener., Doğutaş, Cemil,(2010) “Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi”,*Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65-1,ss.57-81.
- Doğan, Nurhan, Özdamar, Kazım, (2003), “CHAİD Analizi ve Aile Planlaması ile İlgili BirUygulama”, *Temel Klinik Tıp Bilimleri Dergisi*, 23, ss. 392-397.
- Fitzgerald, R., (2003),*An Examination of Sex Differences in Delinquency*. Statistics Canada Catalogue Number 85-561-MIE—001. Ottawa.
- Gökpinar, M., (2007), “Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu”, *TBB Dergisi*, Sayı 72, ss. 206-233.
- Graham, K., West, P., (2001), “Alcohol And Crime: Examining The Link”, In Heather N, Peters T, Stockwell T. (Eds.). *International Handbook of Alcohol Dependenceand Problems*. Uk: John Wiley& Son Ltd.
- Kass, Gordon V., (1980), “An Exploratory Technique for Investigating Large Quantities of Categorical Data”, *Applied Statistics*, Vol. 29, No. 2 (1980), ss. 119–127.
- Kayri, M.,Boysan, M., (2007), “Araştırmalarda Chaid Analizinin Kullanımı ve Baş Etme Stratejileri ile İlgili Bir Uygulama”, Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, vol: 40, no: 2, ss. 133-149.
- Mack, K. Y.,Leiber, M. J., Featherstone, R. A., veMonserud, M. A., (2007),“Reassessing the Family-Delinquency Association: Do Family Type, Family Processes, and Economic Factors Make ADifference?”, *Journal of Criminal Justice*, 35, 51-67.
- Postman, Neil,(1995), *Çocukluğun Yok Oluşu*, İmge Kitabevi, Çev: Füsün ALVER iletişim: araştırmaları, 2(2), Ankara, 2004, ss. 129-141.
- Ritschard, Gilbert,(2010),*CHAID and Earlier Supervised Tree Methods*, Dept of Econometrics, University of Geneva, Switzerland,No:2010.02.
- Richardson A, Budd T., (2003), “Young Adults, Alcohol, CrimeAndDisorder”, *Criminal Behavior And Mental Health*, 13:5-16.
- Saraçlı, S.,Doğan, İ., Kaygısız, Z. ve Kaya, M., (2006), “OsmangaziÜniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencilerinin Bölüm Değiştirmeyi İsteyip İstemediklerinin İncelenmesi”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 22: 179-187.
- Sevük, Y., Handan, (1998),*Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, 1. Basım, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Sevüktekin Mustafa, Oğuzlar, Ayşe, Aydın, Berna, Nargeleçekenler, Mehmet, (2007), “Karar Ağacı Yardımıyla Suçluların Özelliklerinin Belirlenmesi” *Marmara Üniversitesi, Öneri Dergisi*, C.7.S.27, ss. 291-298.

- Taha, Hamdy, A.,(2000), *Operations Research an Introduction*, Çev: Ş. Alp Baray, Şakir Esnaf, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- The UN, (2010),Convention on TheRights of The Child, United Nations Publications, June 2010
- WhiteHr., Loeber R., Stouthamer-Loeber M., (1999), “Developmental Associations Between Substance Use And Violence”, *Development And Psychopathology*, 11:785-803.
- World Youth Report, (2003), The Global Situation of Young People, Juvenile Delinquency, United Nations Publications, ss. 193-198.
- Wu, Lawrence L.,(1996), “Effects of Family Instability, Income, and Income Instability on the Risk of a Premarital Birth.” *American Sociological Review*,61:386–406.
- Yavuzer, Haluk, (1987), *Çocuk ve Suç*, 3.Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2014) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070, (erişim tarihi: 15.12.2014).